

Pojęcia kluczowe: *zastaw rejestrowy, zastaw finansowy, postępowanie restrukturyzacyjne, pozaegzekucyjne sposoby zaspokojenia*

Wojciech Janowski

Pozaegzekucyjne sposoby zaspokojenia z zastawu rejestrowego i zastawu finansowego w postępowaniu restrukturyzacyjnym

ABSTRAKT

Celem niniejszego artykułu jest ustalenie, czy zastawnik może skorzystać z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia się z przedmiotu zastawu rejestrowego lub zastawu finansowego po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego w stosunku do zastawcy.

I. WPROWADZENIE

I.I. PROBLEM BADAWCZY

Zastaw rejestrowy regulowany przepisami ustawy z dnia 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów¹ oraz zastaw finansowy regulowany przepisami ustawy z dnia 2.04.2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych² to zabezpieczenia powszechnie wykorzystywane w transakcjach finansowania dłużnego. Zastawnik zastawu rejestrowego lub zastawu finansowego może zaspokoić się z przedmiotu zastawu w inny sposób niż w drodze sądowego postępowania egzekucyjnego³. W artykule przeanalizowana została dopuszczalność skorzystania przez zastawnika z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego w stosunku do zastawcy. Tak ujęty problem badawczy ma walor zarówno teoretyczny, jak i praktyczny. Jego teoretyczna istotność wynika ze stosunkowo niewielkiej liczby publikacji, które zostały mu poświęcone, oraz z ich wąskiego zakresu – uwaga doktryny skupiona jest na postępowaniu sanacyjnym i dopuszczalności przejścia w jego

1 Dz. U. z 2018 r. poz. 2017, dalej: u.z.r.

2 Dz. U. z 2024 r. poz. 294, dalej: u.n.z.f.

3 Sądowe postępowanie egzekucyjne stanowi „domyślny” sposób zaspokojenia się przez zastawnika, niezależnie od rodzaju zastawu. Zob. np. J. Gołaczyński (w:) *System Prawa Prywatnego*, t. 4, *Prawo rzeczowe*, red. E. Gniewek, Warszawa 2021, s. 403.

toku przedmiotu zastawu rejestrowego w trybie art. 22 u.z.r.⁴ Zagadnienie jest zarazem praktyczne, ponieważ wierzytelności zabezpieczone zastawem rejestrowym lub zastawem finansowym często występują w postępowaniach restrukturyzacyjnych, szczególnie gdy wierzycielem jest bank.

I.II. POSTĘPOWANIE RESTRUKTURYZACYJNE

Postępowanie restrukturyzacyjne regulowane przepisami ustawy z dnia 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne⁵ jest rodzajem postępowania cywilnego, którego celem jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika przez umożliwienie mu restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami, a w przypadku postępowania sanacyjnego – również przez przeprowadzenie działań sanacyjnych, przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli⁶. W polskim porządku prawnym występują cztery podstawowe rodzaje postępowań restrukturyzacyjnych: 1) postępowanie o zatwierdzenie układu, 2) przyspieszone postępowanie układowe, 3) postępowanie układowe oraz 4) postępowanie sanacyjne (art. 2 pr. restr.).

I.III. KATALOG POZAEGZEKUCYJNYCH SPOSOBÓW ZASPOKOJENIA

Pozaegekucyjne sposoby zaspokojenia z zastawu rejestrowego to przejęcie przedmiotu zastawu rejestrowego na własność (art. 22 u.z.r.), sprzedaż przedmiotu zastawu rejestrowego w drodze przetargu publicznego (art. 24 u.z.r.), przejęcie przedsiębiorstwa w zarząd (w przypadku zastawu rejestrowego na zbiorze rzeczy lub praw, stanowiących całość gospodarczą; art. 27 ust. 1 u.z.r.) oraz dzierżawa przedsiębiorstwa (w przypadku zastawu rejestrowego na zbiorze rzeczy lub praw, stanowiących całość gospodarczą; art. 27 ust. 3 u.z.r.). Z kolei pozaegekucyjne sposoby zaspokojenia z zastawu finansowego to sprzedaż przedmiotu zastawu finansowego, potrącenie lub kompensata jego wartości z zabezpieczoną wierzytelnością finansową, przejęcie przedmiotu zastawu finansowego (art. 10 ust. 1 u.n.z.f.) oraz odkupienie jednostek uczestnictwa przez fundusz inwestycyjny (w przypadku zastawu finansowego na

4 Uwagi ogólne zostały zawarte w pracach T. Czech (w:) *Ustawa o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów. Komentarz*, red. serii K. Osajda, red. tomu W. Borysiak, Legalis 2024, art. 21a, Nt 13–14; N. Frosztęga, M. Medyński, *Realizacja uprawnień zastawnika rejestrowego w postępowaniu sanacyjnym*, „Monitor Prawa Bankowego” 2017/6, s. 93–101. O postępowaniu sanacyjnym i przejęciu przedmiotu zastawu rejestrowego piszą B. Sierakowski, *Pozycja wierzyciela rzeczowego w postępowaniu sanacyjnym – zagadnienia wybrane*, „Monitor Prawa Handlowego” 2017/4, s. 29–30; R. Adamus, *Dopuszczalność przejęcia przedmiotu zastawu rejestrowego na własność w toku postępowania sanacyjnego prowadzonego wobec zastawcy*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2019/4, s. 48–53; R. Adamus, *Uprawnienia zastawnika zastawu rejestrowego w postępowaniu sanacyjnym zastawcy*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2022/1, s. 21–23.

5 T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1428 z późn. zm., dalej: pr. restr.

6 Zob. A. Hrycaj, *Prawo i postępowanie restrukturyzacyjne*, Warszawa 2019, s. 22; A. Hrycaj (w:) *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020, s. 45–46; art. 3 ust. 1 pr. restr.

jednostkach uczestnictwa – art. 83 ust. 4 ustawy z 27.05.2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi⁷).

II. PUNKT WYJŚCIA – DOPUSZCZALNOŚĆ POZAEGZEKUCYJNEGO ZASPOKOJENIA SIĘ Z PRZEDMIOTU ZASTAWU REJESTROWEGO LUB ZASTAWU FINANSOWEGO

Jako punkt wyjścia dla dalszych rozważań należy przyjąć dopuszczalność skorzystania przez zastawnika z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia z przedmiotu zastawu rejestrowego lub zastawu finansowego w toku postępowania restrukturyzacyjnego prowadzonego w stosunku do zastawcy. Przepisy pr. restr. nie wykluczają takiej możliwości wprost, a więc *prima facie* nie istnieje żadna regulacja szczególna, która prowadziłaby do wyłączenia zastosowania art. 22–27 u.z.r.⁸, art. 10 ust. 1 u.n.z.f. lub art. 83 ust. 4 u.f.i. w postępowaniu restrukturyzacyjnym.

Za takim ujęciem przemawiają też przepisy art. 327–328 oraz art. 333 ustawy z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe⁹, które dopuszczają w pewnych sytuacjach przejęcie (o którym mowa w art. 22 u.z.r.) lub sprzedaż (o której mowa w art. 24 u.z.r.) przedmiotu zastawu rejestrowego oraz przejęcie lub sprzedaż (o których mowa w art. 10 ust. 1 u.n.z.f.) przedmiotu zastawu finansowego w toku postępowania upadłościowego zastawcy (arg. *a maiori ad minus*)¹⁰. Skoro bowiem zastawnik może (pod pewnymi warunkami) skorzystać z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia się w postępowaniu upadłościowym zastawcy (które zasadniczo ogranicza uprawnienia wierzycieli bardziej niż którekolwiek z postępowań restrukturyzacyjnych), to tym bardziej powinien on móc skorzystać z nich w toku postępowania restrukturyzacyjnego¹¹.

Przedstawioną wyżej argumentację w odniesieniu do zaspokojenia się z zastawu finansowego w drodze kompensaty pośrednio wspiera art. 251 pr. restr., zgodnie z którym otwarcie przyspieszonego postępowania układowego nie narusza uprawnień wynikających z zamieszczonej w umowie klauzuli kompensacyjnej¹², o której mowa w u.n.z.f. Przepis ten znajduje zastosowanie również w postępowaniu o zatwierdzenie układu na mocy odesłania z art. 225 ust. 2 pr. restr., w postępowaniu układowym na mocy odesłania z art. 273 pr. restr. oraz w postępowaniu sanacyjnym na mocy odesłania

7 T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1034 z późn. zm., dalej: u.f.i.

8 W tym kierunku B. Sierakowski, *Pozycja...*, s. 30; R. Adamus, *Dopuszczalność...*, s. 52; R. Adamus, *Uprawnienia...*, s. 22; T. Czech (w:) *Ustawa...*, art. 21a, Nt 13.

9 T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 614, dalej: pr. upad.

10 W tym kierunku w odniesieniu do postępowania sanacyjnego i przejęcia przedmiotu zastawu rejestrowego R. Adamus, *Dopuszczalność...*, s. 52; R. Adamus, *Uprawnienia...*, s. 22; T. Czech (w:) *Ustawa...*, art. 21a, Nt 13.2.

11 Tak w odniesieniu do postępowania sanacyjnego i przejęcia przedmiotu zastawu rejestrowego R. Adamus, *Uprawnienia...*, s. 22.

12 Zgodnie z art. 3 pkt 3 u.n.z.f. klauzula kompensacyjna oznacza klauzulę przewidującą w razie wystąpienia podstawy realizacji zabezpieczenia natychmiastowe potrącenie lub kompensatę wierzytelności oraz sposób ich dokonania i rozliczenia stron, zawartą w umowie o ustanowienie zabezpieczenia finansowego, umowie ramowej związanej z tą umową lub w umowie szczegółowej zawartej w wykonaniu umowy ramowej.

z art. 297 pr. restr. Należy podkreślić, że regulacja art. 251 pr. restr. nie daje podstawy do wnioskowania *a contrario* w odniesieniu do innych pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia z przedmiotu zastawu w toku postępowania restrukturyzacyjnego¹³. Artykuł 251 pr. restr. nie dotyczy bowiem tylko kompensaty jako sposobu zaspokojenia z przedmiotu zastawu finansowego, ale również (i przede wszystkim) kompensaty jako sposobu rozliczenia roszczeń z terminowych operacji finansowych¹⁴. Co więcej, przepis ten implementuje art. 7 dyrektywy 2002/47/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 6.06.2002 r. w sprawie uzgodnień dotyczących zabezpieczeń finansowych¹⁵, który dotyczy tzw. klauzuli nettingu na wypadek niewypłacalności (*close-out netting provision*)¹⁶. W konsekwencji nie można na podstawie art. 251 pr. restr. wnioskować, że w toku postępowania restrukturyzacyjnego jedynym dopuszczalnym pozaegzekucyjnym sposobem zaspokojenia zastawnika z zastawu finansowego jest kompensata – jako że przedmiotem regulacji w tym przepisie jest przede wszystkim klauzula kompensacyjna jako instrument umożliwiający przeprowadzenie nettingu na wypadek niewypłacalności, a nie klauzula kompensacyjna jako pozaegzekucyjny sposób zaspokojenia zastawnika.

III. OBJĘCIE WIERZYTELNOŚCI ZASTAWNIKA UKŁADEM

III.1. ZAKRES UKŁADU

Do wyłączenia lub ograniczenia uprawnienia zastawnika do skorzystania z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia prowadzi objęcie jego wierzytelności układem¹⁷. Tę część rozważań należy rozpocząć od ustalenia, w jakim zakresie układ obejmuje wierzytelności zabezpieczone zastawem rejestrowym lub zastawem finansowym.

Po pierwsze, układem w postępowaniu restrukturyzacyjnym zastawcy nie będzie objęta wierzytelność wyłącznie rzeczowa¹⁸ zastawnika. Zgodnie bowiem z art. 150 ust. 1 pkt 1 pr. restr. układ obejmuje wierzytelności osobiste powstałe przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. *A contrario*, układ nie obejmuje wierzytelności rzeczowych niebędących wierzytelnościami

13 Na temat przesłanek wnioskowania *a contrario* zob. E. Waśkowski, *Teoria wykładni prawa cywilnego*, Warszawa 1936, s. 148–156.

14 Por. M. Porzycki (w:) *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj, LEX/el. 2023, art. 251, Nt 4.

15 Dz. U.UE. L. z 2002 r. Nr 168, s. 43 z późn. zm.; dalej: dyrektywa 2002/47/WE.

16 M. Porzycki (w:) *Prawo...*, art. 251, Nt 1.

17 Tak trafnie R. Adamus, *Dopuszczalność...*, s. 51.

18 Pomijam w tym miejscu kwestię sporu na temat charakteru odpowiedzialności dłużnika rzeczowego – w tym temacie zob. np. J. Gołaczyński (w:) *System...*, s. 335–340 oraz powołaną tam literaturę.

osobistymi¹⁹. Tym samym przepisy dotyczące wierzytelności objętych układem nie wpływają w żaden sposób na dopuszczalność skorzystania z pozaezekucyjnych sposobów zaspokojenia z zastawu finansowego lub zastawu rejestrowego w toku postępowania restrukturyzacyjnego prowadzonego w stosunku do zastawcy w przypadku, gdy zastawca nie jest dłużnikiem osobistym zastawnika (innymi słowy, gdy ustanowiony przez niego zastaw zabezpiecza wierzytelność osobistą zastawnika w stosunku do osoby trzeciej)²⁰.

Po drugie, w świetle art. 151 ust. 2 pr. restr. układ nie obejmuje wierzytelności (osobistej) zabezpieczonej na mieniu dłużnika m.in. zastawem (w tym zastawem finansowym²¹) lub zastawem rejestrowym, w części znajdującej pokrycie w wartości przedmiotu zabezpieczenia, chyba że wierzyciel wyraził zgodę na objęcie jej układem. Regulację szczególną względem powołanego przepisu przewiduje art. 151 ust. 2a pr. restr., z którego wynika, że jeżeli dłużnik przedstawił wierzycielowi, którego wierzytelność jest zabezpieczona zastawem finansowym lub zastawem rejestrowym, propozycje układowe przewidujące pełne zaspokojenie, w terminie określonym w układzie, jego wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi, które były przewidziane w umowie będącej podstawą ustanowienia zabezpieczenia, nawet jeżeli umowa ta została skutecznie rozwiązana albo wygasła, albo przewidujące zaspokojenie wierzyciela w stopniu nie niższym od tego, jakiego może się spodziewać w przypadku dochodzenia wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi z przedmiotu zastawu finansowego lub zastawu rejestrowego, do objęcia wierzytelności z mocy prawa układem nie jest konieczna zgoda takiego wierzyciela. Analogiczną regułę przewiduje art. 181 ust. 1 pr. restr. w odniesieniu do układu częściowego.

Podsumowując – układowy charakter wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym prowadzonym w stosunku do zastawcy będzie oddziaływać na dopuszczalność pozaezekucyjnego zaspokojenia się przez zastawnika z przedmiotu zastawu rejestrowego lub zastawu finansowego, gdy: 1) zastawnik jest wierzycielem osobistym zastawcy oraz 2) zastawnik wyrazi zgodę na objęcie układem jego wierzytelności zabezpieczonej lub zastawca (dłużnik) przedstawi zastawnikowi propozycje układowe przewidujące pełne zaspokojenie, w terminie określonym w układzie, wierzytelności osobistej zastawnika wraz z należnościami ubocznymi, które były przewidziane w umowie będącej podstawą ustanowienia zabezpieczenia albo propozycje układowe przewidujące zaspokojenie zastawnika w stopniu nie niższym od tego, jakiego może

19 Zob. np. A. Witosz (w:) *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020, s. 514; S. Gurgul, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis 2020, art. 150, Nb 1; S. Gurgul, *Realizacja w czasie postępowania restrukturyzacyjnych wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo, praw osobistych i roszczeń oraz uprawnień kształtujących – potestatywnych*, cz. I, „Monitor Prawa Handlowego” 2016/4, s. 11.

20 S. Gurgul, *Realizacja...*, s. 11–12.

21 Przepisy pr. restr. dotyczące zastawu stosuje się do zastawu finansowego, zob. np. R. Adamus, *Blokada autonomiczna na płaszczyźnie upadłości i restrukturyzacji*, „Monitor Prawa Bankowego” 2018/9, s. 65.

się spodziewać w przypadku dochodzenia wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi z przedmiotu zastawu finansowego lub zastawu rejestrowego.

III.II. WPŁYW UKŁADU NA POZAEGZEKUCYJNE SPOSOBY ZASPOKOJENIA

Według art. 168 ust. 1 pr. restr. układ nie narusza praw wynikających m.in. z zastawu rejestrowego i zastawu (a więc także zastawu finansowego), jeżeli były ustanowione na mieniu dłużnika, chyba że uprawniony wyraził zgodę na objęcie zabezpieczonej wierzytelności układem. Z art. 168 ust. 2 pr. restr. wynika jednak, że gdy wierzytelność zabezpieczona została objęta układem na mocy zgody zastawnika, zastaw rejestrowy lub zastaw finansowy zabezpiecza wierzytelność w wysokości i na warunkach płatności określonych w układzie. Oznacza to, że przez okres obowiązywania układu jego treść ma pierwszeństwo przed przepisami przewidującymi możliwość pozaegzekucyjnego zaspokojenia się zastawnika, a skorzystanie z tych sposobów przez zastawnika jest dopuszczalne wtedy, gdy układ tak stanowi²².

W odniesieniu do art. 151 ust. 2a pr. restr. (art. 181 ust. 1 pr. restr. w przypadku układu częściowego), który umożliwia „przymusowe” objęcie układem wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym lub zastawem finansowym, w mojej ocenie należy przyjąć, że art. 168 ust. 2 pr. restr. znajdzie zastosowanie *per analogiam*. Przepis art. 168 ust. 2 pr. restr. ma bowiem na celu ochronę interesów dłużnika i jego pozostałych wierzycieli. Ochrona ta powinna być zagwarantowana tym bardziej w przypadku, gdy zastawnikowi przedstawione zostały propozycje układowe przewidujące pełne zaspokojenie, w terminie określonym w układzie, jego wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi. *Ratio legis* art. 151 ust. 2a pr. restr. (art. 181 ust. 1 pr. restr. w przypadku układu częściowego) jest bowiem wyważenie interesu wierzyciela zabezpieczonego rzeczowo i interesów dłużnika oraz pozostałych wierzycieli²³. Gdyby zastawnik pomimo przedstawienia mu propozycji, o których mowa w art. 151 ust. 2a pr. restr. (art. 181 ust. 1 pr. restr. w przypadku układu częściowego), i objęcia jego wierzytelności układem mógł skorzystać z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia, to „wyważenie interesu” byłoby iluzoryczne. Zastawnik mógłby w ten sposób uniemożliwić skuteczne przeprowadzenie restrukturyzacji (np. w przypadku gdy zastaw rejestrowy obciąża maszyny wykorzystywane w bieżącej działalności zastawcy, z której zyski mają pozwolić mu wykonać układ). W konsekwencji również przy objęciu

22 Tak w odniesieniu do zastawu rejestrowego R. Adamus, *Dopuszczalność...*, s. 51. Wydaje się, że zaakceptowanie tej tezy w odniesieniu do zastawu finansowego oznacza, iż pr. restr. jest niezgodne z art. 4 ust. 5 dyrektywy 2002/47/WE. Przepis ten stanowi „Member States shall ensure that a financial collateral arrangement can take effect in accordance with its terms notwithstanding the commencement or continuation of winding-up proceedings or reorganisation measures in respect of the collateral provider or collateral taker”. Por. w tym kontekście także R.R. Zdzieborski (w:) R.R. Zdzieborski, M. Michalski, *Ustawa o niektórych zabezpieczeniach finansowych. Komentarz*, Warszawa 2005, art. 17, s. 388–389.

23 Zob. Sejm IX kadencji, Druk sejmowy nr 1016, Uzasadnienie, s. 46.

układem na podstawie art. 151 ust. 2a pr. restr. (art. 181 ust. 1 pr. restr. w przypadku układu częściowego) wierzytelności zabezpieczonych zastawem rejestrowym lub zastawem finansowym przez okres obowiązywania układu jego treść ma pierwszeństwo przed przepisami przewidującymi możliwość pozaegzekucyjnego zaspokojenia się zastawnika, a skorzystanie z tych sposobów zaspokojenia przez zastawnika jest dopuszczalne wtedy, gdy układ tak stanowi.

III.III. PROJEKTOWANE ZMIANY

W czasie pisania tego tekstu trwają prace nad nowelizacją pr. restr.²⁴ Obecnie projekt nowelizacji przewiduje, że wierzytelności osobiste zabezpieczone rzeczowo na majątku dłużnika (m.in. zastawem rejestrowym lub finansowym) będą objęte układem z mocy prawa, oraz uchyla art. 168 pr. restr. Konsekwencją wejścia w życie tych zmian będzie to, że w szerszym zakresie znajdą zastosowanie uwagi poczynione wyżej – przez okres obowiązywania układu jego treść będzie miała pierwszeństwo przed przepisami przewidującymi możliwość pozaegzekucyjnego zaspokojenia się zastawnika, a skorzystanie z tych sposobów przez zastawnika będzie dopuszczalne wtedy, gdy układ tak stanowi²⁵. Przy założeniu, że ostatecznie dojdzie do uchynienia art. 168 pr. restr., podstawę prawną wyłączenia uprawnienia zastawnika do skorzystania z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia będzie stanowił art. 166 ust. 1 pr. restr., który mówi o związaniu wierzyteli układem.

III.IV. NIEDOPUSZCZALNOŚĆ SPEŁNIENIA ŚWIADCZENIA Z WIERZYTELNOŚCI OBJĘTEJ UKŁADEM

Istotne znaczenie ma także ustalenie, czy zastawnik może skorzystać z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia w okresie od dnia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego do dnia zatwierdzenia układu przez sąd²⁶. Ograniczenie w tym zakresie może wynikać z przepisu art. 252 ust. 1 pr. restr., zgodnie z którym od dnia otwarcia przyspieszonego postępowania układowego do dnia jego zakończenia albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu przyspieszonego postępowania

24 Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo restrukturyzacyjne oraz ustawy – Prawo upadłościowe, numer z wykazu UC43, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12390655/katalog/13088675#13088675>.

25 Polski ustawodawca powinien zapewnić, aby nie dotyczyło to zastawu finansowego – zgodnie z motywem 94 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1023 z dnia 20.06.2019 r. w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniającej dyrektywę (UE) 2017/1132 (dyrektywa o restrukturyzacji i upadłości) (Dz.U. UE. L. z 2019 r. Nr 172, s. 18 z późn. zm.) „dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 98/26/WE i 2002/47/WE oraz rozporządzenie (UE) nr 648/2012 powinny być stosowane niezależnie od przepisów niniejszej dyrektywy” (w wersji angielskiej „*should apply notwithstanding the provisions of this Directive*”).

26 Za zwrócenie uwagi na ten problem dziękuję Wojciechowi Pawłowskiemu.

układowego spełnianie przez dłużnika albo zarządcę świadczeń wynikających z wierzytelności, które z mocy prawa są objęte układem, jest niedopuszczalne. Przepis ten znajduje zastosowanie w postępowaniu układowym na mocy odesłania z art. 273 pr. restr. oraz w postępowaniu sanacyjnym na mocy odesłania z art. 297 pr. restr.

Na wstępie należy zauważyć, że art. 252 ust. 1 pr. restr. nie znajdzie zastosowania do wierzytelności zastawnika objętej układem na mocy jego zgody. Taka wierzytelność nie jest bowiem objęta układem „z mocy prawa”²⁷. Inaczej rzecz się ma z wierzytelnościami zabezpieczonymi rzeczowo objętymi układem na podstawie art. 151 ust. 2a pr. restr. – te mieszczą się w hipotezie art. 252 ust. 1 pr. restr.²⁸ Wynika to wprost z art. 151 ust. 2a *in fine* pr. restr., który stanowi, że do objęcia wierzytelności **z mocy prawa** układem nie jest konieczna zgoda takiego (zabezpieczonego – przyp. aut.) wierzyciela. Wierzytelności zabezpieczone rzeczowo powinny być z zasady objęte układem z mocy prawa po nowelizacji pr. restr., o której mowa w pkt III.III powyżej.

Z wykładni językowej art. 252 ust. 1 pr. restr. *prima facie* wynika, że nie obejmuje on swoim zakresem pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia. Przepis ten stanowi bowiem jedynie o spełnieniu świadczenia przez dłużnika albo zarządcę, a nie o przymusowym zaspokojeniu wierzytelności przez wierzyciela w drodze zastosowania pozaegzekucyjnego sposobu zaspokojenia z zastawu rejestrowego lub zastawu finansowego. Taka interpretacja jest jednak nie do pogodzenia z wykładnią celowościową. Tę samą myśl co art. 252 ust. 1 pr. restr. wyraża art. 259 ust. 1 pr. restr.²⁹ Zgodnie ze zd. 1 tego przepisu postępowanie egzekucyjne dotyczące wierzytelności objętej z mocy prawa układem, wszczęte przed dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego, ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem otwarcia postępowania. Regulację tę stosuje się również do wierzytelności zabezpieczonej rzeczowo, która jest objęta układem z mocy prawa na podstawie art. 151 ust. 2a pr. restr.³⁰ W obecnym stanie prawnym nie ma podstaw do stosowania art. 259 ust. 1 pr. restr. do pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia się zastawnika (zob. szerzej pkt IV.II poniżej). Należy jednak, na podstawie wykładni systemowej i celowościowej, uznać, że zastosowanie do nich znajdzie art. 252 ust. 1 pr. restr., a więc że zastawnik nie może skorzystać z pozaegzekucyjnego sposobu zaspokojenia w okresie od dnia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego do dnia zatwierdzenia układu przez sąd w przypadku przyspieszonego postępowania

27 P. Filipiak, H. Zieliński, *Objęcie układem wierzytelności po nowelizacji prawa restrukturyzacyjnego*, LEX/el. 2021, Nt 3. Zob. też art. 86 ust. 1 pr. restr. Przepis ten stanowi, że w spisie wierzytelności odrębnie umieszcza się wierzytelności objęte układem z mocy prawa oraz wierzytelności objęte układem za zgodą wierzyciela.

28 P. Filipiak, H. Zieliński, *Objęcie...*, Nt 3.

29 S. Gurgul, *Prawo...*, art. 259, Nb 1.

30 P. Filipiak, H. Zieliński, *Objęcie...*, Nt 3.

układowego, postępowania układowego oraz postępowania sanacyjnego³¹. W przeciwnym wypadku zastawnik mógłby doprowadzić do zaspokojenia swojej wierzytelności objętej układem z mocy prawa przed rozstrzygnięciem przez sąd w przedmiocie zatwierdzenia układu, chociaż pozostali wierzyciele posiadający wierzytelności objęte układem z mocy prawa nie mają takiej możliwości, w związku z materialnoprawnym (art. 252 ust. 1 pr. restr.) i procesowym (art. 259 ust. 1 pr. restr.) moratorium. Taki wynik wykładni byłby zaś sprzeczny, po pierwsze, z konstytucyjną zasadą równości, a po drugie, z *ratio legis* art. 252 ust. 1 i art. 259 ust. 1 pr. restr.

Jeżeli zastawnik będzie próbował skorzystać z pozaegzekucyjnego sposobu zaspokojenia swojej wierzytelności objętej układem z mocy prawa w okresie od dnia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego do dnia zatwierdzenia układu przez sąd, to – po pierwsze – czynność prawna dokonana przez zastawnika (np. złożenie oświadczenia o przejęciu przedmiotu zastawu rejestrowego w trybie art. 22 ust. 2 pkt 2 u.z.r.) będzie nieważna, a po drugie – będzie on zobowiązany do zwrotu do masy układowej lub sanacyjnej ewentualnego uzyskanego świadczenia³².

IV. POZOSTAŁE OGRANICZENIA

Analizując przepisy pr. restr., można zidentyfikować jeszcze kilka potencjalnych ograniczeń w zakresie dopuszczalności skorzystania przez zastawnika z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia.

IV.I. BEZSKUTECZNOŚĆ POSTANOWIEŃ UMOWY UTRUDNIAJĄCYCH OSIĄGNIĘCIE CELU POSTĘPOWANIA RESTRUKTURYZACYJNEGO

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na regulację dotyczącą bezskuteczności postanowień umowy utrudniających osiągnięcie celu postępowania restrukturyzacyjnego. Zgodnie z art. 248 pr. restr. postanowienie umowy, której stroną jest dłużnik, uniemożliwiające albo utrudniające osiągnięcie celu przyspieszonego postępowania układowego, jest bezskuteczne w stosunku do masy układowej. Przepis ten stosuje się odpowiednio w postępowaniu układowym (art. 273 pr. restr.) i postępowaniu sanacyjnym (art. 297 pr. restr.).

31 Odmienne w odniesieniu do zastawu finansowego, z powołaniem się na art. 4 ust. 5 dyrektywy 2002/47/WE, W. Pawłowski, *Zastaw na prawach przyszłych* (praca magisterska), Kraków 2025, s. 113–114. Nie podzielam tego stanowiska, ponieważ prowadzi ono do zróżnicowania pozycji zastawnika zastawu rejestrowego i zastawnika zastawu finansowego, które nie ma oparcia w przepisach pr. restr. W mojej ocenie problemem jest tutaj brak uwzględnienia treści art. 4 ust. 5 dyrektywy 2002/47/WE przez polskiego ustawodawcę na etapie uchwalania pr. restr. i jego nowelizowania, tj. brak w pr. restr. przepisów, które wyłączałyby wierzytelność zabezpieczoną zastawem finansowym z zakresu układu.

32 S. Gurgul, *Prawo...*, art. 252, Nb 1.

W literaturze wskazuje się, że art. 248 pr. restr. w zw. z art. 297 pr. restr. nie wpływa na dopuszczalność przejęcia przedmiotu zastawu rejestrowego w postępowaniu sanacyjnym, ponieważ podobną regulację zawiera art. 84 ust. 1 pr. upad.³³, a jednocześnie pr. upad. umożliwia przejęcie przedmiotu zastawu rejestrowego przez zastawnika³⁴. Argumentację tę można rozciągnąć też na pozostałe pozaegzekucyjne sposoby zaspokojenia zastawnika dopuszczalne w świetle przepisów pr. upad. (tj. sprzedaż przedmiotu zastawu rejestrowego, przejęcie przedmiotu zastawu finansowego i sprzedaż przedmiotu zastawu finansowego – por. pkt II powyżej). Dodatkowo, niektóre pozaegzekucyjne sposoby zaspokojenia mogą zostać wykorzystane przez zastawnika, chociaż umowa zastawnicza o nich nie wspomina (chodzi tu o sprzedaż przedmiotu zastawu finansowego, potrącenie jego wartości z zabezpieczoną wierzytelnością finansową³⁵ oraz odkupienie jednostek uczestnictwa przez fundusz inwestycyjny). W odniesieniu do nich zastosowanie art. 248 pr. restr. nie jest nawet teoretycznie możliwe – ponieważ brak jest postanowienia umowy, które mogłoby zostać uznane za bezskuteczne w stosunku do masy układowej lub sanacyjnej.

Zastosowanie art. 248 pr. restr. należy jednak dopuścić w odniesieniu do postanowień przewidujących możliwość skorzystania z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia z zastawu rejestrowego, o których mowa w art. 27 ust. 1 u.z.r. (przejęcie przedsiębiorstwa w zarząd) oraz art. 27 ust. 3 u.z.r. (dzierżawa przedsiębiorstwa), w związku z tym, że osiągnięcie celów postępowania restrukturyzacyjnego zwykle będzie niemożliwe w przypadku ich zastosowania (zob. szerzej pkt IV.III poniżej). W pozostałym zakresie art. 248 pr. restr. nie wpływa na dopuszczalność skorzystania przez zastawnika z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia.

IV.II. PRZEPISY DOTYCZĄCE EGZEKUCJI

Potencjalnie ograniczenia w możliwości skorzystania przez zastawnika z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia mogą wynikać z przepisów pr. restr. o egzekucji. Zgodnie z art. 312 ust. 4 pr. restr. skierowanie egzekucji do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia na tym majątku jest niedopuszczalne po dniu otwarcia postępowania sanacyjnego. Przepis ten stosuje

33 Zgodnie z tym przepisem postanowienie umowy, której stroną jest upadły, uniemożliwiające albo utrudniające osiągnięcie celu postępowania upadłościowego jest bezskuteczne w stosunku do masy upadłości.

34 R. Adamus, *Dopuszczalność...*, s. 52; R. Adamus, *Uprawnienia...*, s. 22–23.

35 Z językowej wykładni art. 10 ust. 1 u.n.z.f. wynika, że tylko w przypadku przejęcia przedmiotu zastawu finansowego na własność konieczne jest wprowadzenie odpowiedniego postanowienia w umowie („jeżeli umowa o ustanowienie zabezpieczenia finansowego tak stanowi”) – tak trafnie P. Biezuński, *Niektóre zabezpieczenia finansowe. Komentarz*, LEX/el. 2010, art. 10, Nt 2; K. Kurzępa-Dedo, *Ustawa o niektórych zabezpieczeniach finansowych. Komentarz*, Warszawa 2011, art. 10, Nt 2. Stosowne postanowienie w umowie musi znaleźć się również w przypadku kompensaty, co wynika z art. 4 ust. 1 u.n.z.f. i na co trafnie zwraca uwagę R.R. Zdzieborski (w:) R.R. Zdzieborski, M. Michalski, *Ustawa...*, art. 10, s. 295.

się również w postępowaniu o zatwierdzenie układu od dnia dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego do dnia prawomocnego umorzenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu albo zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu (art. 226e pr. restr.). W literaturze wskazuje się, że w pojęciu „egzekucji” z art. 312 ust. 4 pr. restr. nie mieszczą się pozaegzekucyjne sposoby zaspokojenia zastawnika oraz że z przepisów prawa nie wynika nakaz odpowiedniego stosowania przepisów pr. restr. o egzekucji do pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia zastawnika³⁶. Ujęcie to jest trafne – w szczególności należy zauważyć, że przepisy u.z.r. w pewnym sensie „przeciwstawiają sobie” postępowanie egzekucyjne i pozaegzekucyjne sposoby zaspokojenia zastawnika (por. art. 21 u.z.r.). W konsekwencji art. 312 ust. 4 pr. restr. nie ogranicza zastawnika w korzystaniu z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia.

Problem potencjalnego zastosowania przepisów o egzekucji do pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia zastawnika w zasadzie nie powstaje w przyspieszonym postępowaniu układowym i postępowaniu układowym. W świetle art. 260 ust. 1 pr. restr. wierzyciel posiadający wierzytelność zabezpieczoną na mieniu dłużnika zastawem rejestrowym lub zastawem finansowym może w toku przyspieszonego postępowania układowego prowadzić egzekucję z przedmiotu tego zastawu. Analogiczne uprawnienie wierzyciel posiadający wierzytelność zabezpieczoną na mieniu dłużnika zastawem rejestrowym lub zastawem finansowym ma w postępowaniu układowym (art. 260 ust. 1 w zw. z art. 279 pr. restr.). W tym kontekście wskazuje się, że skoro według art. 260 ust. 1 pr. restr. dopuszczalna jest egzekucja sądowa z przedmiotu zastawu rejestrowego, to możliwe jest również dochodzenie zaspokojenia przez zastawnika z tego przedmiotu w trybie pozasądowym (arg. *a fortiori*)³⁷. Wniosek ten jest prawidłowy, ale argumentacja może budzić wątpliwości – trudno przyjąć, że pozaegzekucyjne sposoby zaspokojenia zastawnika są „czymś mniej” niż sądowe postępowanie egzekucyjne (a to byłoby konieczne do wnioskowania *a fortiori* z większego na mniejsze). Skorzystanie z pozaegzekucyjnego sposobu zaspokojenia może być zdecydowanie bardziej dotkliwe niż wszczęcie przez zastawnika postępowania egzekucyjnego – przykładowo sprzedaż przedmiotu zastawu rejestrowego w trybie art. 24 u.z.r. lub zastawu finansowego w trybie art. 10 ust. 1 u.z.f. nastąpi znacznie szybciej niż w zwykłym postępowaniu egzekucyjnym. Rozstrzygające znaczenie ma w tym zakresie stwierdzenie, po pierwsze, że nawet zastosowanie przepisów o egzekucji do pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia nie wpływa na możliwość skorzystania z nich w toku przyspieszonego postępowania układowego oraz postępowania układowego, a po drugie, że przepisy

36 Zob. B. Sierakowski, *Pozycja...*, s. 30; R. Adamus, *Dopuszczalność...*, s. 52; R. Adamus, *Uprawnienia...*, s. 22; T. Czech (w:) *Ustawa...*, art. 21a, Nt 13.2; N. Frosztega, M. Medyński, *Realizacja...*, s. 94.

37 T. Czech (w:) *Ustawa...*, art. 21a, Nt 13.1.

o egzekucji w pr. restr. nie obejmują swoim zakresem pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia.

IV.III. UTRATA PRAWA ZARZĄDU PRZEZ DŁUŻNIKA

Szczególne wątpliwości co do dopuszczalności pozaegzekucyjnego zaspokojenia się zastawnika w postępowaniu restrukturyzacyjnym występują w przypadku sposobów zaspokojenia z art. 27 ust. 1 u.z.r. (przejęcie przedsiębiorstwa w zarząd) oraz art. 27 ust. 3 u.z.r. (dzierżawa przedsiębiorstwa).

W pierwszej kolejności należy rozważyć najistotniejszy w praktyce przypadek postępowania sanacyjnego. Zgodnie z art. 51 ust. 1 pr. restr. w postanowieniu o otwarciu postępowania sanacyjnego sąd powołuje zarządcę. Zarządca niezwłocznie po powołaniu obejmuje zarząd masą sanacyjną (na którą składa się mienie służące prowadzeniu przedsiębiorstwa oraz mienie należące do dłużnika – zob. art. 294 pr. restr.), zarządza nią, sporządza spis inwentarza wraz z oszacowaniem oraz sporządza i realizuje plan restrukturyzacyjny (art. 52 ust. 1 pr. restr.). Z art. 52 ust. 1 pr. restr. wynika pośrednio, że z chwilą powołania zarządcy dłużnik traci w całości prawo do zarządzania swoim majątkiem³⁸. W literaturze trafnie wskazuje się, że w świetle powyższych reguł trudno przyjąć, iż zastawnik może skorzystać z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia z art. 27 ust. 1 u.z.r. i art. 27 ust. 3 u.z.r. w postępowaniu sanacyjnym³⁹.

W przypadku sposobu zaspokojenia z art. 27 ust. 3 u.z.r. (dzierżawa przedsiębiorstwa) sytuacja jest dość klarowna. Przepis ten stanowi bowiem, że „przedsiębiorstwo (...) może być na żądanie zastawnika wydierżawione w celu zaspokojenia jego wierzytelności z czynszu, jeżeli umowa zastawnicza tak stanowi. (...) Jeżeli na podstawie umowy zastawniczej do zawarcia umowy dzierżawy upoważniony jest zastawnik, przed zawarciem umowy dzierżawy powinien on udostępnić zastawcy projekt umowy dzierżawy...”. Z powyższych fragmentów wynika pośrednio, że wydierżawienie przedsiębiorstwa następuje albo na podstawie umowy zawartej przez zastawcę na żądanie zastawnika⁴⁰, albo na podstawie umowy zawartej przez zastawnika jako pełnomocnika zastawcy⁴¹. W toku postępowania sanacyjnego ani zastawca, ani zastawnik nie mogą ważnie zawrzeć takiej umowy. Zgodnie z art. 67 ust. 2 pr. restr. czynności prawne dokonane przez dłużnika dotyczące mienia, wobec którego dłużnik utracił prawo zarządu, są nieważne. Przepis ten dotyczy również czynności zobowiązujących dotyczących

38 S. Gurgul, *Prawo...*, art. 52, Nb 1.

39 T. Czech (w:) *Ustawa...*, art. 21a, Nt 14; N. Frosztęga, M. Medyński, *Realizacja...*, s. 94–95.

40 T. Czech (w:) *Ustawa...*, art. 27, Nt 14–15; R. Dybka (w:) K. Gliwiński, A. Poreda, R. Dybka, *Zastaw rejestrowy i rejestr zastawów. Komentarz*, Warszawa 2016, art. 27, s. 207. Prezentowany jest też inny, nietrafny, pogląd, zgodnie z którym uprawniony do zawarcia umowy jest zastawnik – tak Z. Strus, M. Strus-Wolos, *Zastaw rejestrowy i rejestr zastawów. Komentarz*, LEX/el. 2003, art. 27, Nt 8.

41 T. Czech (w:) *Ustawa...*, art. 27, Nt 16; J. Mojak, J. Widło, *Zastaw rejestrowy i rejestr zastawów. Komentarz*, Warszawa 2020, art. 27, s. 243.

mienia⁴². W konsekwencji ewentualna umowa dzierżawy przedsiębiorstwa zawarta przez zastawcę (dłużnika) będzie nieważna (art. 67 ust. 2 pr. restr.). Zastawnik również nie może ważnie zawrzeć takiej umowy. Do umowy zawartej przez zastawnika w imieniu zastawcy zastosowanie znajduje bowiem art. 67 ust. 2 pr. restr. – ponieważ jest to czynność prawna dłużnika, którego zastawnik jedynie reprezentuje. Zastawnik mógłby w takiej sytuacji wystąpić z powództwem w stosunku do zarządcy o zawarcie umowy dzierżawy⁴³, ale jest to sytuacja bardzo teoretyczna (szczególnie, że sposoby zaspokojenia z art. 27 ust. 1 i art. 27 ust. 3 u.z.r. nie są wykorzystywane w praktyce⁴⁴). Co więcej, w odniesieniu do postanowienia przewidującego możliwość zaspokojenia się przez zastawnika poprzez dzierżawę przedsiębiorstwa zastosowanie znaleźć powinien art. 248 w zw. z art. 297 pr. restr.

W przypadku sposobu zaspokojenia z art. 27 ust. 1 u.z.r. (przejęcie przedsiębiorstwa w zarząd) nie ma konieczności zawierania odrębnej umowy, stąd podstawę prawną dla wyłączenia uprawnienia zastawnika do skorzystania z tego pozaegzekucyjnego sposobu zaspokojenia w toku postępowania sanacyjnego może stanowić jedynie art. 248 w zw. z art. 297 pr. restr. Za zastosowaniem tego przepisu przemawia to, że przejęcie przedsiębiorstwa dłużnika w zarząd w celu zaspokojenia zastawnika zastawu rejestrowego najprawdopodobniej prowadziłoby do umorzenia postępowania sanacyjnego (analogicznie w przypadku innych postępowań restrukturyzacyjnych) na podstawie art. 325 ust. 2 pr. restr.⁴⁵ Zgodnie z tym przepisem sąd może umorzyć postępowanie restrukturyzacyjne, jeżeli z okoliczności sprawy, w szczególności z zachowania dłużnika, wynika, że układ nie zostanie wykonany.

W odniesieniu do pozostałych postępowań restrukturyzacyjnych twierdzi się, że zastawnik może w teorii korzystać z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia z art. 27 ust. 1 u.z.r. lub art. 27 ust. 3 u.z.r.⁴⁶ Stanowisko to jest zbyt daleko idące. Również w przyspieszonym postępowaniu układowym (zob. art. 239 pr. restr.) lub postępowaniu układowym (art. 239 w zw. z art. 273 pr. restr.) sąd może powołać zarządcę. Do zarządcy takiego stosuje się odpowiednio przepisy tytułu I działu III rozdziału 4 pr. restr. (art. 51 ust. 3 pr. restr.), a więc również art. 52 ust. 1 pr. restr. – co oznacza, że dłużnik może utracić w całości prawo zarządu swoim majątkiem (por. wyżej). W takim przypadku zastosowanie znajdują poczynione wyżej uwagi dotyczące niedopuszczalności zawarcia umowy dzierżawy przedsiębiorstwa (efektywna niedopuszczalność skorzystania z pozaegzekucyjnego sposobu zaspokojenia

42 R. Adamus (w:) *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020, s. 168.

43 Zob. np. w odniesieniu do przypadku, gdy zawarcia umowy dzierżawy odmawia zastawca, F. Zedler (w:) T. Stawewski, M. Tomaszewski, F. Zedler, *Ustawa o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów. Komentarz*, Warszawa 1997, art. 27, s. 99.

44 T. Czech (w:) *Ustawa...*, art. 27, Nt 9.

45 Względnie art. 326 ust. 2 lub ust. 3 pr. restr. W tym kierunku N. Frosztęga, M. Medyński, *Realizacja...*, s. 95.

46 T. Czech (w:) *Ustawa...*, art. 21a, Nt 14.1.

z art. 27 ust. 3 u.z.r.). Co więcej, możliwość skorzystania z tego sposobu zaspokojenia będzie ograniczona również w przypadku niepowołania zarządcy. W postanowieniu o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego lub postępowania układowego sąd powołuje bowiem nadzorcę sądowego (art. 38 ust. 1 pr. restr.). Zgodnie zaś z art. 39 ust. 1 pr. restr. po powołaniu nadzorcy sądowego dłużnik może dokonywać czynności zwykłego zarządu. Na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu wymagana jest zgoda nadzorcy sądowego, chyba że ustawa przewiduje zezwolenie rady wierzycieli. Artykuł 129 ust. 1 pkt 5 pr. restr. stanowi natomiast, że zezwolenia rady wierzycieli pod rygorem nieważności wymaga zawarcie przez dłużnika albo zarządcę umowy dzierżawy przedsiębiorstwa dłużnika lub jego zorganizowanej części lub innej podobnej umowy. Tym samym ważne skorzystanie z pozaegzekucyjnego sposobu zaspokojenia z art. 27 ust. 3 u.z.r. byłoby możliwe tylko po uzyskaniu zezwolenia rady wierzycieli (względnie sędziego-komisarza – art. 139 pr. restr.). Ograniczenie to znajdzie zastosowanie również w postępowaniu o zatwierdzeniu układu od dnia dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego do dnia prawomocnego umorzenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu albo zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu (art. 39 ust. 1 w zw. z art. 226d pr. restr.). W tym przypadku dla ważnego skorzystania z pozaegzekucyjnego sposobu zaspokojenia z art. 27 ust. 3 u.z.r. wymagane byłoby uzyskanie zezwolenia wyznaczonego sędziego lub sądu restrukturyzacyjnego⁴⁷. Niezależnie od powyższego art. 248 pr. restr. powinien znaleźć zastosowanie do postanowień umownych umożliwiających zastawnikowi zastawu rejestrowego skorzystanie z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia z art. 27 ust. 1 u.z.r. lub art. 27 ust. 3 u.z.r. w postępowaniu układowym i przyspieszonym postępowaniu układowym (art. 248, w zakresie postępowania układowego w zw. z art. 273 pr. restr.).

V. WNIOSKI

Generalną zasadą jest dopuszczalność skorzystania przez zastawnika zastawu rejestrowego oraz zastawu finansowego z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia w toku postępowania restrukturyzacyjnego prowadzonego w stosunku do zastawcy.

Zasada ta doznaje wyjątku, gdy wierzytelność osobista zabezpieczona zastawem rejestrowym lub zastawem finansowym ustanowionym na majątku dłużnika zostaje objęta układem. W takim przypadku układ ma pierwszeństwo przed przepisami regulującymi pozaegzekucyjne sposoby zaspokojenia zastawnika i to jego treść przesądza o tym, czy zastawnik może z nich skorzystać. Zastawnik nie może również skorzystać z pozaegzekucyjnego sposobu zaspokojenia wierzytelności objętej układem z mocy

47 P. Filipiak (w:) *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj, LEX/el. 2023, art. 226d, Nt 20.

prawa (czyli *de lege lata* wierzytelności zabezpieczonej rzeczowo objętej układem na podstawie art. 151 ust. 2a pr. restr.) w okresie od dnia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego do dnia zatwierdzenia układu przez sąd w przypadku przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego oraz postępowania sanacyjnego.

Kolejne ograniczenie dotyczy pozaegzekucyjnego sposobu zaspokojenia z zastawu rejestrowego z art. 27 ust. 3 u.z.r. (dzierżawa przedsiębiorstwa) i wynika ze specyfiki postępowania restrukturyzacyjnego, w toku którego dłużnik może zostać, w całości lub części, pozbawiony prawa zarządu swoim majątkiem. Prowadzi to do faktycznej niemożliwości zaspokojenia się przez zastawnika zastawu rejestrowego w drodze dzierżawy przedsiębiorstwa w toku postępowania sanacyjnego, przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego oraz postępowania o zatwierdzenie układu od dnia dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego do dnia prawomocnego umorzenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu albo zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu.

Ponadto postanowienia umożliwiające zastawnikowi zastawu rejestrowego skorzystanie z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia z art. 27 ust. 1 u.z.r. (przejęcie przedsiębiorstwa w zarząd) oraz art. 27 ust. 3 u.z.r. (dzierżawa przedsiębiorstwa) powinny być uznane za bezskuteczne w stosunku do masy układowej w przyspieszonym postępowaniu układowym (art. 248 pr. restr.) i postępowaniu układowym (art. 248 w zw. z art. 273 pr. restr.) oraz w stosunku do masy sanacyjnej w postępowaniu sanacyjnym (art. 248 w zw. z art. 297 pr. restr.).

Na dopuszczalność skorzystania z pozaegzekucyjnych sposobów zaspokojenia nie wpływają przepisy ograniczające możliwość prowadzenia egzekucji w toku postępowania restrukturyzacyjnego.

mgr Wojciech Janowski

Autor jest magistrem prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Artykuł zawiera prywatne poglądy autora i nie stanowi oficjalnego stanowiska instytucji, z którymi jest lub był związany.

The author holds a Master's degree in law from the Jagiellonian University in Kraków. The article contains the author's private views and does not represent the official position of institutions with which he is or has been associated.

ORCID: 0000-0002-5308-2527

ABSTRACT

Keywords: *registered pledge, financial pledge, restructuring proceedings, out-of-court methods of satisfaction*

Out-of-court methods of satisfaction from a registered pledge and a financial pledge in restructuring proceedings

The purpose of this article is to determine whether the pledgee may seek satisfaction from the object of a registered pledge or a financial pledge using out-of-court methods after restructuring proceedings have been opened against the pledgor.

Bibliografia

1. **Adamus Rafał**, *Blokada autonomiczna na płaszczyźnie upadłości i restrukturyzacji*, „Monitor Prawa Bankowego” 2018/9
2. **Adamus Rafał**, *Dopuszczalność przejęcia przedmiotu zastawu rejestrowego na własność w toku postępowania sanacyjnego prowadzonego wobec zastawcy*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2019/4
3. **Adamus Rafał** (w:) *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020
4. **Adamus Rafał**, *Uprawnienia zastawnika zastawu rejestrowego w postępowaniu sanacyjnym zastawcy*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2022/1
5. **Biezuński Paweł**, *Niektóre zabezpieczenia finansowe. Komentarz*, LEX/el. 2010
6. **Czech Tomasz** (w:) *Ustawa o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów. Komentarz*, red. serii K. Osajda, red. tomu W. Borysiak, Legalis 2024
7. **Dybka Rafał** (w:) K. Gliwiński, A. Poreda, R. Dybka, *Zastaw rejestrowy i rejestr zastawów. Komentarz*, Warszawa 2016
8. **Filipiak Patryk** (w:) *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj, LEX/el. 2023
9. **Filipiak Patryk, Zieliński Hubert**, *Objęcie układem wierzytelności po nowelizacji prawa restrukturyzacyjnego*, LEX/el. 2021
10. **Frosztega Norbert, Medyński Mateusz**, *Realizacja uprawnień zastawnika rejestrowego w postępowaniu sanacyjnym*, „Monitor Prawa Bankowego” 2017/6

11. **Gołaczyński Jacek** (w:) *System Prawa Prywatnego*, t. 4, *Prawo rzeczowe*, red. E. Gniewek, Warszawa 2021
12. **Gurgul Stanisław**, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis 2020
13. **Gurgul Stanisław**, *Realizacja w czasie postępowań restrukturyzacyjnych wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo, praw osobistych i roszczeń oraz uprawnień kształtujących – potestatywnych*, cz. I, „Monitor Prawa Handlowego” 2016/4
14. **Hrycaj Anna**, *Prawo i postępowanie restrukturyzacyjne*, Warszawa 2019
15. **Hrycaj Anna** (w:) *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020
16. **Kurzępa-Dedo Katarzyna**, *Ustawa o niektórych zabezpieczeniach finansowych. Komentarz*, Warszawa 2011
17. **Mojak Jan, Widło Jacek**, *Zastaw rejestrowy i rejestr zastawów. Komentarz*, Warszawa 2020
18. **Pawłowski Wojciech**, *Zastaw na prawach przyszłych* (praca magisterska), Kraków 2025
19. **Porzycki Marek** (w:) *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. P. Filipiak, A. Hrycaj, LEX/el. 2023
20. **Sierakowski Bartosz**, *Pozycja wierzyciela rzeczowego w postępowaniu sanacyjnym – zagadnienia wybrane*, „Monitor Prawa Handlowego” 2017/4
21. **Strus Zbigniew, Strus-Wołos Monika**, *Zastaw rejestrowy i rejestr zastawów. Komentarz*, LEX/el. 2003
22. **Waśkowski Eugeniusz**, *Teoria wykładni prawa cywilnego*, Warszawa 1936
23. **Witosz Antoni** (w:) *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020
24. **Zdzieborski Radosław R.** (w:) R.R. Zdzieborski, M. Michalski, *Ustawa o niektórych zabezpieczeniach finansowych. Komentarz*, Warszawa 2005
25. **Zedler Feliks** (w:) T. Stawecki, M. Tomaszewski, F. Zedler, *Ustawa o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów. Komentarz*, Warszawa 1997